

ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱՅԼՆ

ԲԱՅՈՒՄԱԾ Ե

Ամբողջ 26րդ չրջանի բաժնորդագրին է 20 Փրանգ. Թիւրքիաի և Պարսկաստանի համար 10 Փրանգ, ԿԱՆԻՍԻՅԻ Կարելի է նաև բաժնորդագրուել քանի ամսի համար որ ուզուի, ամէն մէկ ամսականը 2 Փր. (Թիւրքիաի և Պարսկաստանի համար 1 Փր.) հաշուելով: Նամակ և ծրար պէտք է ղրկել այս հասցեով: M. PORTOUKALIAN
Directeur du journal Armenia
MARSEILLE (France)

ԻՉ ՏԱՐԻ

ԹԻՒՅ
1910 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 26 ԴԷ
(Հ. Տ. Հոկտեմբեր 13)

ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

Խմբագրութիւնը, եթէ հարկ համարի, համառոտելով և կամ մասամբ միայն կը հրատարակէ իրեն զրկուած գրութիւնները: Պարտաւոր չէ վերագործունել չհրատարակուած ձեռագիրները: Ծանուցումներ կընդունուին հայերէն և ֆրանսերէն լեզուով: Ծանուցման 1 միջակաբեր 1 սանդիկարժէ. 1 քաղաքի 2 սանդիկարժէ:
Les annonces, en français et en arménien, sont reçues au bureau de la Rédaction: Place Alexandre-Labadie, 17.

ԲԱՅՈՒՄԱԾ Ե
ԲԱՅՈՒՄՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
“ԱՐՄԵՆԻԱ”
ԻՉ ՏԱՐԵՇՐՁԱՆԻՆ
(1910 ՀՈԿՏԵՄԵՐ — 1911 ՕԳՈՍՏՈՍ)

Ամբողջ 26րդ տարեշրջանի բաժնորդագրին է 20 Փրանգ (4 տուրք ամսական կամ 7 րուր և 50 կպի ուսական) ամէն տեղի համար, ի բաց առեալ Թիւրքիան և Պարսկաստանը, ուր կը ղրկուի կէս բաժնորդագրով, այսինքն ամբողջ տարեշրջանին համար 10 Փրանգ բաժնորդագրուելու նաև քանի ամսի համար որ ուզուի, ամսական 2 Փրանգ (40 սէնթ = 75 կպի.) հաշուելով, կամ 1 Փրանգ Թիւրքիաի և Պարսկաստանի համար:

Յայտնի է արդէն թէ անոնք որ «Արմէնիայի Օթանդակ» արձանագրուած են մեր հրատարակած Օթանդակութեան կանոնագրին համեմատ, իրաւունք կունենան Արմէնիա ստանալու, քանի անձի համար որ ուզեն, իրենց ստացած լրագրի ծրարին մէջ գրուելով և կէս բաժնորդագրով, այսինքն ամբողջ չրջանին համար 10 Փրանգով կամ ամսական 1 Փրով: Կարելի է նաև Օթանդակի նշանակած բաժնորդի հասցէին ուղղակի ղրկել թերթը, 12 1/2 Փր. (2 1/2 տուրք) բաժնորդագրով:

Ամերիկայի Միացեալ-Նահանգների Մէտչուսէց Նահանգին մէջ բնակողների դիւրութեան համար, կը նշանակուին «Արմէնիայի Օթանդակ»ներէն Տիար Մարգար Պէրպէրեանի հասցէն, որին կարելի է գիտել թէ՛ բաժնորդագրուելու և թէ՛ մեր հրատարակած տետրակներ ու գիրքեր դիւրութեամբ ստանալու համար: Ահա այդ հասցէն.
M. G. Berberian
94, Front str.
WORCESTER Mass.

Նոյնպէս Նիւ Եորքի, Նիւ Ճէրզիի Նահանգներին մէջ և ատոնց մօտակայ տեղեր գտնուողները կրնան գիտել «Արմէնիայի Օթանդակ»ներէն Տիար Տիգրան Միրազեանին որի հասցէն է
Dikran Mizrakjian
121 P. O. Box
WEST HOBOKEN N. J.

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Դիւրահաւանութիւն. — Առաջարկութիւններ Տարօնի կրթական գործին վերաբերելու. — Հայեր ի Թիւրքիա. — Հանգիստ Տ. Յարութիւն պատրիարքին երեսօտիմի. — Օսմանեան ցախարարութիւնը եւ փոխառութեան խնդիրը. — Ոռոգումներ եւ ջրաբաշխական աշխատանքներ Անատոլիա մէջ. — Թիւրքիան լուրեր. — Պալքանեան տէրութիւններին միջեւ. — Պարսկաստան եւ Անգլիա. — Փարսկայի դեպքերը. — Արտասահմանի լուրեր. — Ծանուցումներ:

ԴԻՒՐԱՀԱՎԱՆՈՒԹԻՒՆ

Ամէն գործի նկատմամբ ալ լաւ և վատ լուրեր կրնան պարտիկ հրապարակին վրայ: Եթէ, առանց քննելու, ամէն լուրի հաւատք ընծայել հարկ համարուի, ո՛չ գնահատութեան արժանի լաւ գործ մը կրնայ գտնուիլ և ո՛չ ալ դատապարտելի գործ մը, որովհետեւ երբ մէկ կողմէ գործիչի մը կուսակիցներն անոր գործունէութիւնը գովառնելով մինչեւ երկինք կը բարձրացունեն, միւս կողմէ այդ գործիչի հակառակորդներն ալ որոնք անոր աչքի մէջ շիւղ կը փնտռեն, դատապարտութիւններով մինչեւ դժոխք կ'ընկնեն զինք:

Գործիչ մը անկարելի է որ իրեն թշնամիներ չունենայ. եթէ բարի է իր կատարած գործը, չարերը պիտի բամբասեն զինք, պիտի հակառակին և աշխատին ալ իրենց ետեւէն քաշել միամիտ դիւրահաւանների ստուար խումբ մը որ եթէ ոչ իրաւունքով, գէթ թուով յաղթեն. եթէ չար է իր ըրած գործը, բարիներն անշուշտ պիտի հակառակին իրեն թշնամի կամ հակառակորդ չունենալու համար, պէտք է անգործ մնալ, պէտք է պառկիլ քնանալ անտարբերութեան գերեզմանին մէջ և այն ատեն բամբասող ալ չես ունենար: Պտուղ չունեցող ծառին քար նետող ալ չիլի: Ժողովուրդին համար աշխատողի մը ոյժը կը կայանայ ուրեմն ժողովուրդին դատելու կարողութեանը մէջ, քանի որ ժողովուրդի աշխույժութեամբ է որ պիտի կրնայ գործել նա ժողովուրդն

ո՛չ գործիչը գովելու մէջ շահ ունենցողներին և ո՛չ ալ պարտաւելու մէջ շահ կամ անձնական կիրք ունեցողներին պէտք է հետեւի դիւրահաւանութեամբ, այլ ինք պէտք է քննէ և իմանայ այդ գործիչի ո՞վ և ի՞նչ պիտի մէկը լինելը և անոր կատարած գործերը, ո՛չ թէ մէկ կողմին միայն լուրով, այլ ամէն կողմի. նոյնպէս պէտք է քննէ և ստուգէ անոր հակառակորդների որոնք և ի՞նչ պիտի անեն լինելը և անոնց կատարած գործերը և այդ քննութեան արդիւնքին համեմատ տայ իր վճիռ, այսինքն մէկ կամ միւս կողմին տայ իր ոյժ:

Անոնք որ մեր աղգային գործերի շփոթիցութիւնը չունին, չառումնասիրած չեն, քննելու, ստուգելու և դատելու կարողութեան զուրկ են, դիւրահաւանութեամբ կը հետեւին շատ պտուղտոյ և աղմուկ հանող կողմին և անոր իրաւունք կուտան:

Մեր մէջ դժբաղդապէս մեծ բազմութիւն կը կաղմնէ այդպիսի դիւրահաւաններ որոնց դատելու կարողութիւնը տակաւին պէտք եղածին պէս զարգացած չլինելով, իրենց վճիռներ դիւրաւ կուտան հանրային ամէն բանի մէջ և առանց գիտակցութեան կը հարուածեն կը քանդեն ինչ որ իրենց օգտակար պիտի լինէր, և ոյժ տալով կը կանգնեն ինչ որ քիչ յետոյ կ'ործանուելով իր ծանրութեան տակ պիտի ճմլէ զիրենք: Աշխարհի չորս կողմէն թափառաշրջիկներ երբ կուգան մասաչուսէթի իրենց կը պատմեն այս կամ այն գործունէութեան կամ գործիչի վրայ բերանաբաց հիացումով մտիկ կ'ընեն անոնց և առանց քննելու և ստուգելու թէ այդ պատմողն ո՞վ է, այդ ինչորի մէջ իր գաղաղութիւնն ո՞րչափ զարգացած է, հաւատարմութեան ո՞րչափ արժանի են ինք և իր պատմածներ, ի՞նչ կուտակեցան կամ անձնական նկատումներէ գրգռուած կը գտնէ կամ կը պարտաւէ այսինչ կամ այնինչը, դիւրահաւանութեամբ կը հաւատան անոր ամէն խօսածին և գրածին և անոր համեմատ ալ աջ ու ձախ կ'օգնեն կամ կը հարուածեն:

Այդ դիւրահաւանութեան աստղ մեր մէջ շատ մը օգտակար գործերի տկարանալուն պատճառ եղած է. որովհետեւ երբ ուէ նոր գործի մը ձեռնարկուի, ոմանք իրենց զգայնութեան զրգուելով, ոմանք ալ մօտայնի հոսանքին հետեւելով, բայց զրէթէ ամէնքն ալ ի սկզբան դիւրահաւանութեամբ և առանց սրտգիտակցութեան, կը փարին այդ գործի, ոյժ կուտան անոր որ յառաջ երթայ. և երբ կը տեսնեն թէ յառաջ կ'երթայ և բնականապէս իրեն հակառակորդներ և յաջողութեան ալ կուտենայ, ասոնց ըսածին ալ կը հետեւին դիւրահաւանութեամբ և առանց գիտակցութեան, կը քանդեն իրենց արդէն չինել սկսած գործը և նոր մը կ'անդնել կըսկսին: Եւ այսպէս յաջորդաբար:

Բայց որովհետեւ հանրային ձեռնարկները յաջողելու և իրենց նպատակի հասնելու համար յարատեւութեան և երկար ժամանակի կը կարօտին, մեր մէջ յղացուած ու ծնած գեղեցիկ միաքեր ու ծրագիրներ իրենց խանձարի մէջ իսկ անսնունդ սպաննուած են, դիւրահաւանութեան ակտէն բռնուելով ամէն խօսուածի ու գրուածի հաւատք ընծայուելուն համար, առանց երկու կողմի ալ քննելու, բուն իսկ իր աչքերով և ոչ թէ ուրիշի աչքերով կարգալու կամ տեսնելու և ստուգելու:

Շատ միամիտ պէտք է լինել հաւատալու համար թէ հանրային գործերին նկատմամբ ինչ որ թղթի վրայ գրուի կամ ինչ որ խօսուի, պմենքն ալ իրաւ կը լինին: Բայց ո՞րչափ մեծ է մեր մէջ այդպիսի միամիտ դիւրահաւանների թիւը որոնք երկուտան պաշտածին այսօր կայրեն և կը պաշտեն այսօր ինչ որ երէկ կայրէին, ո՛չ մէկին և ո՛չ միւսին գիտակցութեամբ համոզուած լինելով, այլ որովհետեւ ուրիշներ իրենց այդպէս ըսած են: Ամէն խօսուածի, ամէն պատմուածի կը հաւատան, ո՞րչափ ալ վիպական, նոյն իսկ յիմարական լինին անոնք, և իրենք ալ իրենց կարգին կը տարա-

ձեն այդ յիմարական լուրերը և գա-
ղափարները իրենց պէս դիւրահաւան
հիացողները չըջնականներին մէջ, յի-
շեցունելով մեզ Պուլաւի այն խօսքը թէ
Un sot trouve toujours un plus sot
qui l'admire (Յիմար մը միշտ կրնայ
գտնել իրմէն աւելի յիմար մը, իրեն
վրայ հիացող)։

Դիւրահաւանութեան այս ազգա-
փնաս ախտի դէմն առնելու համար,
պէտք է հանրային գործերի նկատ-
մամբ ժողովրդի դատողութիւնը զար-
գացունել և ազգային խնդիրներն ու-
սումնասիրելու ճաշակն արթնցունել
իրեն մէջ։ Պէտք է հետաքրքրուի,
պէտք է կարդայ, պէտք է քննէ։
Երբ գիտակցութիւնը յաջորդէ դիւ-
րահաւանութեան, երբ գաղափար-
ներն ու համոզումները կազմուին բաղ-
մակողմանի քննութեամբ և ուսումնա-
սիրութեամբ և ոչ թէ մասնաւոր
պատմութեան քննարկում թշնամիների
ցած զրպարտութիւնների վրայ հիմ-
նուելով, այդ ժամանակ մեր հան-
րային գործերը բոլորովին տարբեր կեր-
պարանք մը պիտի կրնան առնել։

Մ. ֆ.

(Արմէնիա ի տարի թիւ 40
1905 մայիս 3)

ԱՌԱՋԱՐԿՈՒԹԻՒՆԵՐ ՏԱՐՈՒՆԻ
ԿՐԹԱԿԱՆ ԳՈՐԾԻՆ ՎԵՐԱԲԵՐՈՒՄ
(Ներկայացուած մայիսի 24ին,
յուլիսի 17ին, և օգոստոսի 1ին
Գաւառական Ոստանային Խորհրդին
Ներսիսյանական ժողովին)

Տարօնի կրթական գործի արդի
փիճակը, տեղական պայմանները,
չըջնային խորհրդակցութիւնները,
ինչպէս և մանկավարժութեան ու
մանուկ սերնդի շահերը թելադրու-
մին մեզի հետեւալ առաջարկութիւն-
ները, որ և ներկայացնում ենք Գաւա-
ռական երեսփ. ժողովի քննութեան
և — կը յուսանք — հաւանութեան։

1. Ընդհանուր կրթական անհրա-
ժեշտութիւնը

Ա. Նկատի ունենալով, որ հայու-
թեան ներթական, բարոյական ու
մտաւոր յառաջդիմութիւնը անխը-
ղելիօրէն կապուած է ժողովրդի և
մանաւանդ մանուկ սերնդի լուսաւո-
րութեան հետ։

Բ. Որ այդ պահանջը չեղտուած
էր մեր լուսավոր նախահայրերի կող-
մէ դեռ կէս դար առաջ, իսկ այժմ
— սահմանադրութեան հաշակումով
ու համերաշխութեան հաստատու-
մով — դառնում է աւելի ևս անհրա-
ժեշտ, եթէ չստենք հրամայողա-
կան։

Գ. Գիտակցելով որ միմայն ան-
հատական նախաձեռնութեամբ և
բարեգործութեամբ անհնարին է
ապահովել հասարակական մի կենսա-
կան պահանջ որպիսին է ազգային
կրթական գործը, այլ — նման պետա-
կան, գաւառական, քաղաքային, գիւ-
ղական պետքերին ու համապատաս-
խան վարչութիւնների — այս տեղ ևս
անհրաժեշտ է որպէս զի ազգի մե-

ծաւաւնոյթեան ձայնը լսելի և պար-
տաւորեցուցիչ լինի բոլորի համար և
գործը վարուի յատուկ ու ձեռնա-
հաս վարչութեան ձեռքով։

Դ. Հաշուի առնելով նաև այն պա-
րագան, որ այս առիթ տարուան ըն-
թացքին մէջ իսկ (չնայած գործի
նորութեան, բնական դժուարութիւն-
ներին և խոչընդոտներին) կրթական
գործի արդիւնքը Տարօնի մէջ կա-
րելի է համարել բաւարար։

Առաջարկում է, Հետամուտ լինել և
ապահովութեան, իրաւակարգի հաս-
տատման ու ժողովրդի տնտեսակա-
նի բարձրացման հետ զոգրնալու
քաղաքային ու խորացնել նախ-
ընդհանուր կրթութիւնը։ Այս որո-
շումէն բխող կարգադրութիւննե-
րին և Ազգային Սահմանադրութեան
որոշումներին չնեմարկողներին
համարել դուրս ազգային շրջանէ և
զրկել ազգային Սահմանադրութեամբ
ընդգծած իրաւունքներից։ Վերը
յիշուած նպատակին հասնելու հա-
մար առաջարկում է.

Ա. Դաշտում և Սասնում սկսուած
կրթական գործը անտիճանաբար
տարածել նախ հարեւան գաւառնե-
րի վրայ (Վարդո, Պուլաւը, Կիւնճ,
Խուլը և այլն) և թեմիս բոլոր 20
տուն (կամ դպրոցական երեսփայ) և
աւելի պարունակող գիւղերում ունե-
նալ տարբական և այլ կարգերի վար-
ժարաններ՝ ամէն 50 տան կամ երե-
խային հրաւիրելով մի դասատու
կամ օգնական, որոնց թիւով լինելու
են նաև յատուկ դպրոցական սե-
նեակներ։ 20 տնէն (կամ դպրոցա-
կան երեսփայներէ) փոքր գիւղակնե-
րում պահել միայն ձմեռային դրա-
գիտական նախակրթարաններ կամ
կցել այդ գիւղերը հարեւան աւելի
բազմամարդ վայրերին։

Բ. Ամէն մի դասատուի (կամ 50
տան ու երեսփայների) հաշուին պա-
հել 3էն ոչ աւելի բաժանմունքներ,
բաժանմունքի մէջ հաշուելով 10 (ա-
ռաջի տարին) և 5 (միւս տարիներ)
տղաներէն ոչ պակաս։ Այս կանոնէն
դուրս գտնուողներին (ինչպէս և հա-
սակաւորներին) յաճախել տալ հա-
րեւան աւելի բարձր բաժանմունք-
ներ ունեցող գիւղերը կամ պարա-
պել նրանց հետ առանձնապէս երե-
կոները կամ կիրակի օրը (1-1½ ա-
կան ժամ)։

Գ. Նորեկ սանիկների ընդունե-
լութիւնը կատարել տարին երկու
անգամ, սեպտեմբեր և յունվարին, եթէ
նոր սկսողներ թիւը պակաս չէ
10 էն։

Դ. Ուսումնական լրիւ տարին դաս
սկսելու օրէն տեւելու է 10 ամիս,
առ նուազը 200 լրիւ օր պարապ-
մունքներ ունենալու պայմանաւ։
Ամառային արձակուրդները սկսուած
են յուլիսին և տեւում են երկու
ամիս։

Ե. Ընդհանուր տեսչից զատ ամէն
50 դպրոցի և 200 սորողների հա-
մար ունենալ մի շրջող օգնական տե-
սուչ, որոնց մինը գերագասելի է որ-
պէս զի լինի բժիշկ։

II. Կրթական տոչաք

Ա. Քանի որ առանց գիւղերի փո-
խադարձ օգնութեան և կեդրոնա-
կան կասսայի ու հաշուետուութեան
գոյութեան՝ անհնարին է կրթական
գործը դնել հաստատուն, լայն և ման-
կավարժական պահանջներին համա-
պատասխանող հիմքերի վրայ, ինչ-
պէս և ունենալ պատշաճ հսկողու-
թիւն։

Բ. Քանի որ մեր ժողովուրդը դեռ
ևս գտնուում է բնական տնտեսու-
թեան շրջանին մէջ և կրթական
տուրքի ամբողջական վճարումը
դրամով ներկայացնում է դժուարու-
թիւններ։

Գ. Քանի որ գրեթե անկասկածա-
կան հոգատարութեան անհրաժեշ-
տութիւնը չի գիտակցուած ժողովրդի
մեծամասնութեան կողմէ, բայց ներ-
կայանում է շատ կարեւոր դպրոցնե-
րի կանոնաւորման և սպասուելիք
արդիւնքների տեսակէտէն։

Առաջարկում է

Ա. Բոլոր գիւղերի և քաղաքի թա-
ղերի համար «սահմանել կրթական
տուրք»։ Գիւղերի ու քաղաքների
կրթական տուրքի չափը ճշգրիտ
ղեկավարուիլ ամէն մի վայրերում բը-
նակող ընտանիքների թիւով ու նիւ-
թական կարողութեամբ։

Գիւղերի ու թաղերի մէջ տուր-
քի բաշխումը կատարելիս հաշուի
առնելու է ամէն մէկի տարեկան հա-
սողի 10%, կամ պետութեան վը-
ճարուող տուրքերի 1/10ը և կամ վեր-
ջապէս, ամէն մէկի ունեցած ամբողջ
հարստութեան հազարէն մէկը։

Բ. Թեմի մէջ գտնուած վանքե-
րը ևս իրենց հասողի որոշ մասը
(օրինակ 1/2, 1/3 կամ 1/4ը) մտցնելու
են կրթական կասսայի մէջ։

Գ. Գիւղերի մէջ կրթական տուր-
քի առաջին և ամենամեծ գանձումը
կատարելու է կալոցին, վերցնելով
տեղական գլխաւոր բերքերով (կամ
դրամով), որը մանրամասն հաշուի
հետ միասին պահուելու է հոգա-
բարձունքի քով, հսկողութեամբ
աւելի, մէջիմիջ և քահանաների։

Դ. Ամէն մի գիւղի կամ թաղի
կրթական տուրքի անունով վճարա-
ծը ծախսելու է նոյն վայրի կրթա-
կան պէտքերի վրայ, ի բաց առեալ
25%-33%, որով... օժանդակելու
են շատ չքաւոր և փոքր վայրեր, ապա-
հովելու են գրեթե անկասկածա-
բար, տեսչութեան գրասենեակի և այլ
ընդհանուր ծախքերը։

Ե. Դպրոցների համար հասողի
միայն ու տեղական աղբիւր ստեղծե-
լու համար հոգաբարձութիւնների
հսկողութեան տակ պիտի դնել եկե-
ղեցապատկան հողերն ու դրամները,
դպրոցներին պիտի յատկացնել մա-
րա (համայնական) հողերի որոշ կը-
տրները. համայնական կամ ընկերա-
կան լանքերով դպրոցի օգտին պիտի
կատարել ցանքեր և օտարութեան
մէջ գտնուող համագիւղացիներէն
պէտք է կազմակերպել համապա-
տասխան հայրենակցական միութիւն,
ներ։

(Շարունակելի)

ՀԱՅԵՐ Ի ԹԻԻՐԳԻԱ

Ուսումնական խորհրդի պատրաս-
տած տեղեկագրէն կիմանանք որ Կ.պո-
լիս 44 նախակրթական հայ վարժա-
րաններ կան ուր կը յաճախեն 6.516
երկսեռ աշակերտներ, որոնցմէ 3437ը
մանչ և 3079 աղջիկ։ Այդ թուի մէջ
հաշուուած չեն մանկապարտէզների
երկու սեռէ աշակերտները որոնց
թիւը կը հասնի 3253ի, Աշակերտնե-
րէն 3498ը թոշակաւոր են, 2058ը
ձրիավարժ վարժապետների թիւն է
166, վարժուհիներինը 155, 44 վար-
ժարանների տարեկան ծախքն է
100.518 զրուչ որ կը հոգացուի զա-
նազան հասոյթներէ, Թաղային ըն-
կերութիւններ ալ կազմուած կան
որոնք ներթապէս ու բարոյապէս փո-
քըրջատէ կօգնեն իրենց թաղի վար-
ժարանին։

— Ռոտտութիւն առաջնորդ ընտ-
րուած է Տ. Գէորգ վ. Ստանեան
որ Խորհրդի առաջնորդական տե-
ղապահութիւնը կը վարէ այժմ։

— «Ազատամարտ»ի մէջ կը կար-
դանք սա տխրաւիթ տողերը. «Ղա-
լաթիոյ Խնամակալութեան կողմէ
երէկ (հոկտ. 8) քաղաքական ժողո-
վին ներկայացան Պ. Պ. Յովհաննէս
Շահնազար և Զարեհ Խորասանճեան,
բացատրութիւններ տալու համար
կեդրոնական վարժարանի ուսուց-
չական ծանօթ խնդրի մասին։ Սա-
կայն մեծ եղաւ ապշութիւնը ժողո-
կաններուն՝ երբ տեսան որ յովհան-
նէս Շահնազար ինքնիրմէ ելած վի-
ճակի մէջ գրոհ տուաւ Պատրիար-
քին վրայ և անճաշ ու անքաղաքա-
վար բառերով նախատեց զինքը,
մէջ բերելով անոր իբր թէ անվար-
չագիտութիւնը և թուլութիւնը։
Պատրիարքը կարեւորութիւն տալ
չուղեց Շահնազարի այս անկիրթ
խօսքերուն, այլ բաւականացաւ ըսե-
լով թէ նախատինքը ոչ թէ իրեն՝
այլ ժողովին կողմէն էր, քանի որ Ժո-
ղովն էր որ ըրաւ կեդրոնականի
մասին եղած կարգադրութիւնը։
Յովհաննէս Շահնազար ասկէ զատ
նոյն անքաղաքավար ոճով բառեր
ուղղեց Պ. Արամ Հալաճեանի։ Ի
հարկէ Պ. Հալաճեան պէտք եղած
ջախջախիչ պատասխանները տուաւ
և յայտնեց այս բոլոր իրարանցում.
ներուն բուն պատճառը, որոնց տեղի-
կուտար Շահնազար, լոկ կեդրոնա-
կանի տնօրէն ըլլալու ցնորքով։
Բանավէճը և աղմուկը այնքան շատ
ցան պահ մը, որ բարապանները
ժողովասրահէն ներս խուժեցին՝ կար-
ծելով թէ կռիւ մը տեղի կունենայ։
Դիտելի էր որ Շահնազար հանդա-
տեցաւ բարապաններուն ժողովասը,
բահէ ներս մտնելէն ետք և զգալով
անշուշտ որ դուրս պիտի հանուի,
ինքնաբերաբար դուրս ելաւ ու գը-
նաց։ Պատրիարքը ժողովէն ետք
յատկապէս յուշուած երևոյթ մը
ունէր։»

Ինչպիսի շէրիաթական աղմուկ
ներ պիտի բարձրացնէին արդեօք
հրապարակի վրայ Ս. Ռոմկավար-
ներն եթէ տարբեր կուսակցութեան

պատկանող մէկը լինէր Պատրիարքին և Ազգ. իշխանութեան դէմ այդ կողմի վարձուքն ունեցողը...

— Վիեննայի պարսկական նախկին դեսպան հանգուցեալ Նարիման խանի կինը, որ Տատեան Գովհանէս պէյի քորն էր և իր ամուսնի մահէն յետոյ իր աղջկան հետ մեկտեղ գընացած էր Այ Ստեֆանս (Կ. Պոլիս) ուր Տատեանները ապրանքը կը բնակէր, ծովը վրէժի պիտի պտտեմ ըսելով գնացեր է միայնակ յետոյ իր զիակը հանուեր է ծովէն:

ՀԱՆԳԻՍՏ
Տ. ԹԱՐՈՒԹԻՒՆ ՊԱՏՐԻԱՐԿԻՆ
ԵՐՈՒՍԱԼԻՄԻ

Երուսաղէմէն հոկտ. 5/18ին Կ. պոլսի պատրիարքարանին հասած հեռագիր մը կիմացունէ թէ Երուսաղէմի Թարութիւն պատրիարքը վախճաներ է: Ծնած էր 1819ին, որ ըսել է թէ 91 տարեկան էր այժմ իր հուսկու կազմուածքը քայքայուած էր արդէն և անկողնի մէջ կանցունէր վերջին ամիսները: Երկար տարիներ վարած է Էրզրումի առաջնորդութիւնը: Կ. պոլսի պատրիարք եղաւ 1885 նոյն և 1888ին Երուսաղէմի պատրիարք ընտրուելով թորուց Կ. պոլիսը և գնաց Երուսաղէմ:

Իր գաղափարներ շատ պահպանողական էին:

ՕՍՄԱՆԵԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ
ԵՒ ՓՈԽՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Le Sémaphore de Marseille օրաթերթի Կ. Պոլսի թղթակցին գրած հոկտ. 8ի նամակէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները:

Դրամի պէտքը ստիպողական է. փոխառութիւն մը անհրաժեշտ է: Նիւմտացոյցը (պիւստի) 10 միլիոն օսմանեան իրաւի բաց մ'ունի: Իրաւ է թէ երկամական նախարար ձափիտ պէյ որ Թուանշաններ իրար քով բերելով շարելու մէջ վարպետ է, ջանաց պայքարեցանք Նիւսփոխանական ժողովին մէջ թէ այդ բաշը աւելի երևութական է քան իրական և թէ իրական բացը 5 միլիոն ոսկի է միայն: Այդ 5 միլիոնի բացը ալ, իր կարծիքով, շատ իրաւ պիտի կրնայ լեցուիլ, քանի որ այսուհետեւ հասոյթները պիտի աւելնան մաքսատուրքերի աւելնելովը (0/0ին 11էն 15ի բարձրանալով), բաղաձիւր և այլ դանազան տուրքեր դրուելով օտարահաւաններին վրայ որոնք մինչև այժմ ազատ էին այդ տուրքերէ գաբիղիլիսիոններին շնորհով, իսկ տէրութիւնները խոստացած են ազատական թիւրքիսի որ կը լնին այդ գաբիղիլիսիոնները: Դժբաղդապէս, ձափիտ պէյի այդ հաշիւներն ենթադրական բաներ են. Անգլիա, Ֆրանսա, Ռուսիա և իտալիա մերժած են մաքսատուրքերի յաւելումը կամ ընդունելու համար այնպիսի պայմաններ առաջարկած են որ թիւրքիսի աւելի կը կորսնցնէ քան թէ կը շահի: Գաղով գաբիղիլիսիոններին և թիւրքիսի մէջ օտարահաւաններին տուրքերի ենթակուելուն, թէև եւրոպական դիւանագիտութիւնը ի սկզբան օրիշ աչքով նայելով ազատական Նիւստարք-Թիւրքիսիին վրայ, թուլացած էր

այդ մասին, բայց այժմ հիասթափուած է:

Ուրեմն 10 միլիոնի բացը բաց կը մնայ դարձեալ, երևակայական հասոյթներով չլեցուի:

Ատիկա զատ, օսմանեան կառավարութիւնն այս րոպէիս 3 1/2 միլիոնի գանձատուներ ունի շրջաբերութեան մէջ որոնք վճարելի են 1911 մարտին. 500.000 օսմ. իրա Բուլիէի դրամատան կանխոյթը (avance) որ պէտք է զեղչուի փոխառութիւնէն եթէ յաջողի այն, ապա թէ ոչ պէտք է հատուցուի վերոյիշեալ պայմանաժամին. 500.000 օսմ. ոսկի Սալոնիկի դրամատան, 500.000 օսմ. ոսկի Թիւրքիսի Ազգային դրամատան, սըր Էրնէստ Գասէլի այդ կող արարածին. 500.000 իրա Լոնտոնի դրամատան, 500.000 իրա Ղալաթիսի հրապարակին վրայ գանձուի սեղանաւորական տուներին, 1 միլիոն իրա Գերմանացիներին՝ անոնցմէ ծախու առնուած երկու դրահաւորներին համար: Ատոնց վրայ պէտք է աւելցունել նաև ծովային և ցամաքային զօրաբանակների հայթայթիչներին ունեցած 800.000 իրայի առնելիքը որոնք 2 ամսէ ի վեր անդադար կը դիմեն նախարարական պաշտօնատուները դրամ պահանջելու համար և մէկ փարա չեն կրնար առնել. 300.000 իրա Տէրութիւնէն կենսաթոշակ ստացողների բաժինը որ դրամի պակասութեան պատճառով անվճար մնացած է: Վերջապէս, ինչպէս կը տեսնուի, կը հաշուով 4.000.000 ոսկի ալ պէտք է աւելցունել արդէն ծանուցուած 10 միլիոնի վրայ:

Այս կացութիւնը մտաւնալութիւն պատճառած է կառավարութեան անգամներէ մէկ մասին որոնք ազգայնական և կրօնական մոլեռանդութեան մեծամտութեամբ շրջած չեն և դործնական միջոցների դիմել կուզեն դրամ մը տանելու համար: Ատոնք, իրենց գլուխ ունենալով մեծ եպարքոս Նազը պաշտ, կը խորհին թէ պէտք է միջոց մը գտնել Թրանսսի հետ համաձայնութեան մը յանգելու: Իսկ երկամական նախարար ձափիտ պէյ, որ փարիզի և Լոնտոնի մէջ ունեցած անյաջողութեանը համար չուզեր միթարուիլ, շատ բորբոքուած է Թրանսսի դէմ և իրեն շուրջ հաւաքած է շօվեններն ու կրօնամոլները, շահուելով նաև Գերմանիայի բոլոր համակիրները: Ինք է որ կը դրդէ «Թանին» ի սմբագրապետ Նիւսէյին ձահիտ պէյին, մեծ եպարքոսի յորդորներին հակառակ, կոչու խօսքեր և սպառնալիքներ ուղղել Թրանսսիին:

Նախարարական խորհուրդը երկու հակառակ կարծիքների բաժնուած է այժմ. մէկ կողմը կը գտնուի մեծ եպարքոս Նազը պաշտ, իրեն հետ ունենալով պատերազմական նախարար Մահմուտ Շէվքէ պաշտ, արտաքին գործերի նախարար Ռիֆաթ պաշտ և ծովային նախարար Սալիպ պաշտ. իսկ միւս կողմը կը գտնուի ձափիտ պէյ՝ իրեն հետ ունենալով դատական նախարար Նէճմէտտին պէյը, ներքին գործերի նախարար Թալէաթ պէյը և կրթական նախարար Էմրուլլահ էֆէնտին: Մ. և Յ. գոմիդէն ալ նոյնպէս երկու մասի բաժնուած է. մեծամտութիւնը ձափիտ պէյի կողմն է: Բայց փոքրամասնութիւնը, որ նշանակութեան զուրկ չէ, եթէ Խորհրդարանի նախաջանի բացման ժամանակ ընդդիմադիր կուսակցութեան հետ միանայ ձափիտ պէյի դէմ, այս վերջինը չկրնար ազատ մնալ պարսաւանքի քուէէն: Աւելցնել Նազը պաշտի հետ ալ վարուել ալ պէս ինչպէս ըրին Նիւսի փաշան, և մեծ եպարքոսութիւնը յանձնել Նէճմէտտին պէյին: Միայն թէ Նազը պաշտ Նիւսի փաշի պէս չէ. անկէ աւելի կորով կուզէ ցոյց տալ և հասկցուցեր է Գոմիդէին թէ ինք

հրաժարական չտար մինչև որ Խորհրդարանը իրեն համար անվստահութեան քուէ չտայ, հրապարակային վիճարանութեամբ զինք լսել և բոլոր պատասխանատուութիւնները ճշդուել յետոյ:

* *

Իսկ փարիզի Le Journalին մէջ կը տեսնենք Կ. պոլսէն հոկտ. 17ին տրուած այս հեռագիրը. «ձափիտ պէյ, Թալէաթ պէյ, Նէճմէտտին պէյ, իրենց մէջ Խորհրդակցելէ յետոյ գնացին տեսնուեցան Մահմուտ Շէվքէ պաշտին հետ և այնուհետև Հազգը փաշան հետ: Շէվքէ պաշտ յայտարարեց թէ ինք կուզէ որ պատերազմական և ծովային ելմացոյցները չենթարկուին հաշուակալութեան օրէնքով նախատեսուած հակազդին (contrôle):

«Ինչ զրոյցը թէ ձափիտ պէյ նախարարական տաղնապի մը առաջն առնելու համար հրաժարական պիտի տայ, հետզհետէ աւելի հաստատութիւն կը գտնէ: Շէվքէ պաշտի բռնած դիրքը և նախարարութեան մէջ Երիտասարդ Թիւրքիսի գլխաւոր ներկայացուցիչներն եղող ձափիտ պէյը, Թալէաթ պէյը և Հալաճեան էֆէնտին տապալու համար ըրած պահանջումները սաստիկ յուզում պատճառած են Երիտասարդ Թիւրքերի շրջանակներին մէջ. կը մտածեն թէ արդեօք Շէվքէ պաշտ կուզէ ամբողջովին իր բարեկամներէ բաղկացած կառավարութիւն մը կազմել այնպէս որ դիկտատորական իշխանութիւն մ'ունենայ:

«Յրանսական դեսպան Տ. Պոմբար այցելելով երկամական նախարար ձափիտ պէյին, ըսաւ թէ փարիզէն հրահանգի կը սպասէ փոխատուութեան խնդրին համար: Կըսուի թէ պատերազմական նախարար Շէվքէ պաշտի անհամաձայնութեան պատճառներէ մին ալ այս է որ ինք կը յանդիմանէ երիտասարդ նախարարներին թէ կուզեն ամէն գնով Յրանսաէն փոխառութիւն մ'ընել, նոյն իսկ անընդունելի պայմաններով, մինչեւ զիւրին է ուրիշ տեղ ալ դրամ գտնել: Մահմուտ փաշան բանակցելու է եղեր ամերիկեան սէնտիքի մը հետ որ առաջարկել է եղեր 15 միլիոն փոխ տալ անմիջապէս, պայմանով որ ծխախոտի բեժի մեծանորհն իրեն տրուի երբ այժմեան Բեժի ընկերութեան պայմանաժամը լրանայ»

— Paris Journal լրագիրը Կ. պոլսէն տեղեկութիւն ստացեր է թէ 36 արագահարուած լեռնային թնդանօթ պիտի ապօպրուի Գրէնօզի Ֆրանսական գործարաններին, որի համար պայմանագիրը պիտի ստորագրուի փոխառութեան խնդրին կարգադրուելէն անմիջապէս յետոյ:

— Կ. պոլսէն կը հեռագրեն թէ Մահմուտ Շէվքէ պաշտ և ձափիտ պէյ հրաժարական պիտի տան: Երկու նախարարներին միջև ծագած անհամաձայնութիւնը լուրջ կերպաւ ընդմիջուած կերպիւ Մեծ վեզիրը

կը ջանայ հաշտեցունել զանոնք: Կը թուի թէ Յրանսաէն փոխառութիւն ընելու խնդրը չէ այդ հրաժարումները պատճառը:

— Կ. պոլսէն եկած հեռագիր մը կիմացունէ թէ Մահմուտ Շէվքէ պաշտին ու իր պաշտօնակիցների միջև ծագած վեճը հարթուած է: Նախարարական տաղնապի անցաւ:

— Փարիզէն կիմացունեն թէ օսմանեան փոխառութեան համար Ֆրանսական կառավարութեան և օսմանեան դեսպանին միջև եղած բանակցութիւնները համաձայնութեան մը յանգած են որ վերջնական պիտի դառնայ երբ օսմանեան կառավարութիւնն ալ իր հաւանութիւն տայ: Այդ համաձայնութեան համեմատ կատարեալ գոհացում տրուած կը լինի Ֆրանսիայի պահանջներին և դրամատէրները կը վստահին փոխատուութիւն ընելու:

— Բ. Դուռն ընդունած իրենցով փոխատուութեան համար Ֆրանսական կառավարութեան վերջին առաջարկները, այդ նկատմամբ բանակցութիւնները վերջացած են այս Գերմանական դրամատուներ ձափիտ պէյին խոստացեր են եղեր փոխատուութիւն ընել:

ՈՌՊՈՒՄԵՆԻ ԵՒ ԶՐԱՍԵՐՈՒՄԵՆ
ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐ ԱՆԱՏՈՒՄԻ ՄԷՋ

«Ազատամարտ» ի սմբագիրներէ մին, Տիար Ռ. Զ., դիմելով հանրային շինութիւնների Էախարար Հալաճեան էֆէնտին, Անատուրի, Բուսմէլի և այլ գաւառների մէջ ոռոգումների և յրաբաշխական աշխատանքների մասին տեղեկութիւններ խնդրած է հրատարակելու համար: Նախարարը հաճած է խնդրուած տեղեկութիւնները տալ որոնցմէ մէկ մասը կարտադրուի «Ազատամարտ» ի հոկտ. 15ի թուէն:

Վանի ծովին եւ Արշալի լճին աշխատանքները

«Արճալի և Վանայ ծովուն շրջանակներուն ոռոգմանց և մակարդակի կանանաւորման խնդրը կենսական կարեւորութիւն ունի տեղւոյն ազգաբնակչութեան համար, որ մեծ վնասներ կը կրէ այդ լիճերուն մակարդակի բարձրացման հետեանքով: Հետեաբար գիտական մարմին մըն ալ վան ուղարկած ենք երկրաչափ թիւրքեան էֆէնտին հսկողութեան տակ, որ հարկ եղած նախնական քննութիւնները կատարած է: Իր տեղեկագիրը մէկ քանի շաբաթէն պիտի ստանայ մեր նախարարութիւնը և անոր համաձայն գալ տարի պիտի ձեռնարկենք պէտք եղած գործողութիւններուն:

Մուշի դաշտին ոռոգումները

«Մուշի դաշտը երբ ոռոգուի, ամէն կասկածէ վեր է թէ պիտի դառնայ չափազանց արդիւնաբեր: Նախարարութիւնն առկէ առաջ արդէն երկրաչափ մը միջոցով կատարել տուած էր նախնական քննութիւնները, սակայն անոնք անբաւական ըլլալով հաւկ տեսաւ գիտական

որ մարմին մը զրկել մասնագետ-
երկրաչափ Ունեցեան էֆէնտի տնօ-
րինութեան տակ, որպէս զի տեղ-
ւոյն վրայ պատրաստէ ընդարձակ
և գիտական հիմերով ծրագիր մը:
Նոյն մարմինը ճանբայ պիտի ելլէ
այս շաբաթուան մէջ դէպի Մուշ և
յուսալի է որ յառաջիկայ գարնան
պիտի կրնանք սկսիլ գործառնու-
թեանց:»

(Շարունակելի)

ԹԻԻՐԵԻԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Կ. պօլսի թիւրք լրագիրներին
գրածներին նայելով, հելլենական
դեսպան Կրիստիան Կ. պօլսէն
մեկնելով գիտական գործունէ-
ւորութիւններէ բոլորովին խզում
չնշանակեր. բայց եթէ Յունաստանի
նախարարապետ նշանակուի Վէնէ-
զիլոս, որ կրէտէի գործադիր իշխա-
նութեան նախորդ նախագահն էր
և այժմ Աթէնքի երեսփոխան եղած
է, հաւանական է որ Բ. Դուռը խզէ
իր յարաբերութիւններ Յունաստա-
նի հետ:

— Կ. պօլսէն հեռագրած են
«Յրանգֆուրտը Զայդուկ» լրա-
գրին թէ թիւրք կառավարութիւ-
նը յայտարարած է որ առանց պայ-
մանաժամի պիտի երկարաձգէ Աթէն-
քի օսմ. դեսպանի տրանկուրդը:

— Նախկին մեծ եպարքոս Բեամիլ
փաշան իզմիր գնաց ուր ժամանակ մը
մնալէ յետոյ պիտի երթայ իր ծննդ
դավայր Կիպրոս կղզին:

— Շապին Գարահիսարի շուկային
մէջ հրդեհ մը պատահելով, 300 խա-
նութ, 10 խան և 10 տուն այրուե-
ր են:

— Մահմադ Եփէմի փաշա այ-
ցելեց Յոյներէ Եռաքիմ պատրիար-
քին որ փոխադարձեց և այցելեց
նաև ներքին և դատական գործերի
նախարարներին: Թէև ասկէ առաջ
հեռագրուած էր հուրպական թեր-
թերին թէ Յոյներէ պատրիարքը
հրաժարեւ է, բայց կերէի թէ իր
այդ մտադրութիւն չէ գործադրել,
նկատելով որ անօգուտ պիտի լինի:

ՊԱՆԿԱՆԱՆ ՏԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻՆ ՄԻՋՆԻ

«Թայմըզ»ի Մոֆիտի թղթակցին
գրածին նայելով, Սերպիաի և Պուլ-
կարիաի միջև բանակցութիւնները
կը շարունակուին համերաշխ քաղա-
քականութեան մը հետեւում համար
Պալքաններին մէջ: Կենթագրութի
որ այդ բանակցութիւններ շարժաթիւն
եղած է թիւրքառումանական վերջին
համաձայնութիւնը և թէ երբ այդ
բանակցութիւններ յաջողութեամբ
վերջանան, հաւանորէն Մոնթէնէ-
կրօն ու Յունաստանն ալ կը միա-
բանին անոնց հետ:

ՊԱՐՍԱՍՏԱՆ ԵՒ ԱՆԳԼԻԱ

Թէհրանէն հեռագրած են Լոն-
տոնի «Թայմըզ»ին թէ Անգլիան իմա-
ցուց որ եթէ առևտրական ճանա-
պարհներին նկատմամբ իր ծանու-

ցագրի մէջ յիշուած պայմանները
չգործադրէ պարսիկ կառավարու-
թիւնը, ինք իրեն վրայ պիտի առնէ
կարգապահութեան պատասխանա-
տուութիւնը Պուլիքէն Շիրազի ճա-
նապարհին վրայ և մինչև Սպահան:
Բուսական շրջանակին մօտ:

Այս առթիւ անգլիական կառա-
վարութեան մամուլին հաղորդուած
զեկույցի մը համեմատ, Անգլիա որո-
շապէս յայտարարած է պարսիկ
կառավարութեան տուած իր ծա-
նուցագրի մէջ որ եթէ մինչև 3 ա-
միս կարգապահութիւնը չվերահաս-
տատուի Պուլիքէն մէջ և Սպահանի
ճանապարհին վրայ, հարկ պիտի լի-
նի ճանապարհները պաշտպանելու
համար կազմակերպել պարսիկ զօր-
քերի յոկատ մը, Հնդկաստանի զօ-
րաբանակին պատկանող 8 կամ 10
անգլիացի սպայներ ի հրամանատա-
րութեան տակ: Մտադրութիւն չկայ
բնաւ ունէ հարուած տալու Պարս-
կաստանի հողային ամբողջութեան
կամ ունէ նոր պարտականութիւն
աւելցնելու Հնդկաստանի կառավա-
րութեան վրայ:

— Վիեննան կը հաղորդեն թէ
անգլիառուսական գաղտնի նոր դաշ-
նագիր մը կնքուած է որի համեմատ
Անգլիան թողատուած է գրաւել
չէզոք տեղը որ 1907ին սահմանագր-
ուած ռուսական և անգլիական ազդե-
ցութեան շրջանակներին միջև կը
գտնուի և որ դժուարամատչելի է
ռուս զօրքին:

— Լոնտոնէն կը հեռագրեն փա-
րիզի Eclair օրաթերթին թէ Գեր-
մանիա և Աւստրիա բանակցութեան
մէջ են զիմադրելու համար անգլի-
առուս գործունէութեան Պարսկաս-
տանի մէջ:

— Կ. պօլսէն կը հեռագրեն թէ
Պարսիկները հոկտ. 23ին միթինգ
մը գումարեւ են Բէրաի թատրոնին
մէջ, բողոքելու համար անգլիառուսա-
կան գործունէութեան դէմ Պարս-
կաստանի մէջ: Բազմաթիւ թիւրքեր,
մասնաւորապէս սպայներ, ներկայ
գտնուեւ են: Ճառախօսները կոչում
ըրին մահմետական ժողովուրդներ
համերաշխութեան և յայտարարելով
թէ Պարսկաստանի բաժանումը ա-
ղէտալի պիտի լինի թիւրքիաի հա-
մար աւազանիցին թիւրք կառավա-
րութեանն որ իր բոլոր ուժով դիմա-
դրէ ատոր, գլխաւորապէս երբեակ
դաշնակցութեան մօտենալով: Երես-
փոխան Ուպէտուլլահ ներքողեց Դե-
մանիան որ նեցուկ կը հանդիսանայ
միւսլիմաններին և առաջարկեց հե-
ռագիր մը զրկել Վիեննա կայսրին,
չնորհակալ լինելով իր արդէն ըրած
օգնութիւններին համար և յոյս յայտ-
նելով որ չպիտի թողատուէ Պարս-
կաստանի բաժանման: Ներկայները
եռանդով պոսացին թէ «կեցցէ՛
Գերմանիան»: ձայներ ալ լսուեցան
թէ «կործանի՛ երբեակ համաձայ-
նութիւնը» (այսինքն Յրանսաի՛ Ան-
գլիաի և Ռուսիաի):

Պէրլինի մէջ շատ գոհ չեն երևի
այսպիսի աղմկալի ցոյցներէ:

ՓՈՐԹՈՒԿԱՆ ԴԵՊԵՐԸ

Ծովակալ Ռէյսի և երեսփոխան
Պոմպարտարի դիակներն, որոնք յե-
ղափոխական շարժման նախընծայ
ղոհներն եղան, մեծ հանգէսով թաղ-
ուեցան: Ահագին բազմութիւն կար
յուզարկաւորներին իրենց ցաղաններ
կանչուած չէին: Դադարները դըր-
ուած էին թնդանթներին առկա-
ների վրայ որոնք վեց շարիներ կը
քաշէին: Ծովակալի դադարին ետեւէն
կերթային ծովային և ցամաքային
զօրքեր և Պոմպարտարի դադարին
ետեւէն բժշկական վարժարանի նը-
շանաւոր անձնաւորութիւնները և
հիւանդանոցները պաշտօնեայները:
Երբ Ռոդոսի ծառային հասան,
վարչապետն ու քաղաքապետը դամ-
բանական ճառեր խօսելով ներքողե-
ցին մեռելները, որմէ յետոյ յու-
ղարկաւորներին գնացքը սկսաւ շար-
ժիլ դէպի գերեզմանատուն: Մեռել-
ներին պատուելու համար եղած ցոյցն
աննման էր: յուզարկաւորների
տողանցքը 2½ ժամ տևեց: շատ
տուններ սև դրօշակներ պարզած էին
իբրև սուգի նշան:

— Լիպոնի պատրիարքը գիր մը
զրկելով դատական նախարարին ի-
մացուցեր է թէ ինք ալ կը յարի
Հանրապետութեան: Կղերականներն
անոր այդ վարժունքի դէմ բողոքե-
ցին Պապին:

— Կահիրէից Մանուէլ թագա-
ւորն ու Ամէլի թագուհին հոկտ.
19ին հասած են Բլիմուդ (Անգլիա):
Բայց դեռ արքունիքը չպիտի ներ-
կայանան քանի որ փորթուկալեան
հանրապետութիւնը պաշտօնապէս
ճանչցուած չէ դեռ (Անգլիան
և այդ պարագայի մէջ Մանուէլ
իրաւունք կունենայ արքայական
պատիւներով ընդունուելու: Իսկ անգ-
լիական կառավարութիւնը չուզեր
այնպիսի բան մընել որ կրնայ վնաս
սել Անգլիաի և փորթուկալի միջև
գոյութիւն ունեցող լաւ յարաբե-
րութիւններին:

— Ինչպէս անգլիական կառավա-
րութիւնը, նոյնպէս սպանիական կա-
ռավարութիւնը թողատուեւ է Լիս-
պոնի իր դեսպանին յարաբե-
րութիւններ ունենալ փորթու-
կալի առժամանակեայ կառավարու-
թեան հետ: Բայց այդ չնշանակի
տակալին թէ իրենց կողմէ պաշտօ-
նապէս ճանչցուած է փորթուկալի
Հանրապետութիւնը: Եթէ այս օրեր
հակայեղափոխական շարժում մը
յառաջ գալով չտապալուի հանրապե-
տական կառավարութիւնը, այդ կա-
պացուցանէ թէ երկրին ժողովուրդը
ընդունած է նոր դրութիւնը և տէ-
րութիւններն ալ պաշտօնապէս ճան-
չելով նորահաստատ Հանրապետու-
թիւնը, անոր հետ յարաբերութեան
մէջ կը մտնեն:

ԱՐՏԱՍՏԱՆԻ ԼՈՒՐԵՐ

Սերպիաի դաժառաւոր Ալեքսանդր
իշխանը Նիշի ռազմափորձերէն վերա-
դարձին ժանտառնեղէ բռնուելով հի-
ւանդացի է ծանր կերպով: Մասնա-

գէտ բժշկ մը Վիեննայէն Պէրլաւտ կան-
չուած է հեռագրով:

— Պէրլինէն կը հաղորդեն թէ Ռու-
սիաի ցարն ու Գերմանիաի Վիլհէլմ կայս-
րը մի քանի շաբաթ յետոյ տեսակցու-
թիւն մը պիտի ունենան Բոցոսմի մէջ:
Ներկայ պիտի գտնուի նաև Ռուսիաի
արտաքին գործերի նոր նախարար Սա-
սոնով:

— Սելայոսէն կը հեռագրեն թէ Գա-
հիրէի մէջ պետական երկաթուղիների
գործաւորները բանթող ըրին: Ոստիկա-
նութիւնն ու զօրքերը միջամտեցին: Գոր-
ծադուր ընդդերէն շատեր ձերբակալ-
ուեցան: Վիրաւորուածներ ալ շատ կան:
Մէկ օրէն աւելի չտևեց գործադուլը:
Գործաւորները կը գանգատէին թէ չա-
փազանց տուգանքների կենթարկուին
պատժի համար, վարչութեան բժշկներ-
ը կը դժամակին խնամել զիրենք երբ
կը հիւանդանան և թէ վարչութիւնը
չուզեր աւելցնել իրենց վարձքեր:

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆԵՐ

ԺԳ

ՄԻ ՊՈՒԿԱՐ ՀԱՅՐԵՆԱՍԷՐ
(ԶԱԲԱՐԻԱ ՍԹՈՂԱՆՈՎ)
ՅՐԱՆՍԵՐԵՆԵ ԹԱՐԳՄԱՆԵՑ
ՄԱՐՏԻՑ ԳՈՐԾՈՒԹԱՆԵԱՆ
1894

1 ֆրանկ և 40 սանթիմ:

Ցարածելու համար մեծ քանակու-
թեամբ առնողներին 25 % զեղչ կը
լինի:

(Պարսկաստանի Հայերին համար
1 ֆրանկ է:)

ԻՄ ՀԱՅՐԱՍՊԱՆ ԸՆԿԵՐԸ
(Կ. ՊՈԼՏՈՑ ՀԱՅՈՑ ԿԵԱՆՔԵՆ ԱԻՆՈՒԱՅ
ՄԻ ԻՐԱԿԱՆ ՎԵՊ)

ԳՐԵՑ ԱՂԼԱՐԻՑ

Այս հետաքրքրաշարժ գրուած էր
ներկայացունէ ընտանեկան տխուր
պատկերներէ մին ուր կը տեսնուի թէ
անբարոյական մի հայր իւր ապակա-
նուած վարքաբարքով որչա՞փ չարիք-
ների պատճառ դարձած է և վերջի
վերջոյ ինք ալ իւր որդու ձեռքով
սպաննուած և անհետացած է աշ-
խարհէ: Դիւն 1 ֆրանկ:

Եղիազար Մուրաւսեան. Գննական
Պատմութիւն Արշակ Բ. և անոր Պապ
որդւոյն (Հայոց պատմութեան մէկ
կարևոր կէտին վրայ քննադատական
տեսութիւն մ'է որի համար Մ. Աղա-
բէկեան դրած է թէ «Հեղինակին այդ
ձեռնարկութիւնը պատիւ է բերում
իրան և այն ազգին, որին պատկանում
է պատմութիւնը»): 2 ֆր. 50

Լուսինեան. Բառարան Հայերէնէ
Քաղղիերէն (Հայերէն շատ ոճերի և
սոսացո անների ֆրանսերէն թարգ-
մանութիւններն ալ դրուած են): Բ.
տպգր. 16 ֆր.: Շքեղ կազմով:

ՏՆՕՐԵՆ—ԻՄՔԱԳԻՐ

Մ. ԳՈՐԾՈՒԹԱՆԵԱՆ

ՄԱՐՏԵՐԸ

Հայերէն գաղափար. Փ. Փարս-
Le Gérant: François CARRIERE
Marseille. — Imprimerie da Midi